
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

טיפול בשעת משבר: תיאוריה ויישום קליני - 3156

תאריך עדכון אחרון 24-02-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר ולרי חזנוב

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: valery.hazanov@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: שני, 18:30-19:30

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעניק לסטודנטים הבנה תיאורטית וקלינית של הערכה והתערבות בשעות משבר. אנו נתמקד בהתערבויות פסיכו-סוציאליות רחבות, המגיעות מגישות תיאורטיות שונות אותן יוכלו הסטודנטים ליישם במגוון מסגרות טיפוליות. ההגדרה של משבר שבה נשתמש בקורס תהיה רחבה ומובססת רצף והסטודנטים יוכלו ליישמה להתערבויות ממוקדות ומוגדרות-זמן עבור מטופלים מרקעים מגוונים במצבי משבר שונים בחייהם. אנו נלמד על מצבי משבר קיצוניים (אונס, לחימה, טראומה אקוטית) וכן מצבי משבר "יומיומיים" יותר: גירושין, אבל, משבר נפשי. כל אלה יחד, ייצרו תמונה אחידה ורציפה של משברים נפשיים ואת מה שנדרש מהמטפלות להתערבות ממוקדת ואפיקטיבית בהן.

מטרות הקורס:

הענקת כלים יישומיים להערכה והתערבות ממוקדת בעתות משבר. הרחבת הידע לגבי (1) משברים פסיכו-סוציאליים; (2) התערבויות ממוקדות בפסיכותרפיה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לתאר גישות תיאורטיות שונות להתערבות בשעת משבר.
2. להסביר שלבי התערבות במשבר לפי תיאוריות שונות.
3. למנות דרכי התערבות שונות למשבר ויישומן הקליני.
4. להעריך ולבקר את הספרות הקיימת בתחומי ההתערבות בשמבר.
5. ליישם את הגישה להתערבות במשבר בעבודתם הקלינית ובהתערבויות קצרות מועד.

דרישות נוכחות (%) :

נוכחות חובה

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

שיעור 1: הגדרה של משבר והתערבות

מה מהווה משבר ומה מגדיר תגובה פסיכו-סוציאלית יעילה ונכונה למשבר? מה כדאי לעשות, ומה בשום פנים ואופן לא כדאי. נתבונן במספר מודלים של משבר וננסה להבין מה ההגדרה הרלוונטית ביותר למטפלות ועובדות סוציאליות בשנת 2020 בישראל.

קריאת חובה:

Everly, G.S., and Lating, J.M. (2019). Crisis intervention and psychological first aid, in A Clinical Guide to the Treatment of the Human Stress Response. New York:

Springer.

Roberts, A.R. (2005). *Bridging the past and present to the future of crisis intervention and crisis management*, in A.R. Roberts: *Crisis Intervention Handbook*.. New York: Oxford.

שיעור 2: עקרונות מרכזיים בהערכה והתערבות ממוקדת במשבר

השלב הראשון של טיפול במשבר הוא הערכת המסוכנות של המטופל וחריפות המשבר שבו הוא נמצא. בשיעור זה נלמד טכניקות ודגשים של הערכת מסוכנות בתחומים כמו אובדנות, טראומה, אלימות במשפחה, ועוד. לפי הערכת המסוכנות של המטופל נבנית גם תכנית ההתערבות המתאימה.

קריאת חובה:

Everly, G.S. (2000). *Five Principles of Crisis Intervention: Reducing the Risk of Premature Crisis Intervention*. *International Journal of Emergency Mental Health* 2 (1), 1-4.

Nilsson M. N. (et. al.). *Columbia-Suicide Severity Rating Scale (C-SSRS) Scoring and Data Analysis Guide*. Retrieved from here: <https://cssrs.columbia.edu/wp-content/uploads/ScoringandDataAnalysisGuide-for-Clinical-Trials-1.pdf>
C-SSRS:
https://cssrs.columbia.edu/wp-content/uploads/C-SSRS_ChildBaseline_11.14.16.pdf

שיעור 3: מאפיינים נוירוביולוגיים של תגובות משבר ומתח קיצוני

אחת הסיבות שבגללן מטופלים מתקשים להשתחרר מתגובות מתח קיצוניות, ובהן טראומה, היא בגלל ההשפעה הנוירוביולוגית של תגובות אלה--בפשטות, האזורים במוח שמושפעים מטרומה ומתח קיצוני, אינם האזורים שמנסים להתגבר על תגובות אלה. במהלך השיעור נתמקד בהבנה של השפעות אלה וכיצד ניתן להתייחס אליהן בטיפול והתערבות.

קריאת חובה:

Everly, G.S., and Lating, J.M. (2019). *The anatomy and physiology of the human stress response*, in *A Clinical Guide to the Treatment of the Human Stress Response*. New York: Springer.

שיעור 4: תמות מרכזיות ורבדים של טראומה

ניתן להבין ולקטלג תגובות טראומטיות בקטגוריות שונות. היכולת לאבחן ולהבין נכון תגובות טראומטיות, קריטית למתן טיפול נכון ויעיל. במהלך השיעור נבין, בין השאר, איך להבחין בין PTSD ל בטיפול מהן אחת לכל להתייחס יש וכיצד אחרות טראומטיות ולתגובות ASD

קריאת חובה:

Herman, J. L. (1992). *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books. Chapter 2: Terror.

Yeager, K.R., and Roberts, A.R. (2005). *Differentiating among stress, Acute Stress*

Disorder, Acute Crises-Episodes, Trauma, and PTSD, in A.R. Roberts: Crisis Intervention Handbook. New York: Oxford.

שיעור 5: טיפול בטרומה (1)

עקרונות טיפוליים. מבט טרנס-תיאורטי על הטיפול בטרומה; אינטגרציה של גישות התערבות שונות.

קריאת חובה:

Herman, J. L. (1992). *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books. Chapter 8: Safety.

Monson, C.M., Rescik, P.A., Rizvi, S.L. *Post Traumatic Stress Disorder, in Clinical Handbook of Psychopathology, fifth ed. Barlow, D.H., editor. New York: Guilford Press (2014).*

שיעור 6: טיפול בטרומה (2)

סיפורים מהשטח. בשיעור זה, נשמע את הרצאתו של מר תולי פלינט, עו"ס קליני, מדריך EMDR, קב"ן המטפל בחיילי צה"ל בעיתות חירום ומלחמה.

קריאת חובה:

Bonanno, G. A. (2004). *Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?* *American Psychologist*, 59(1), 20-28.

Galatzer-Levy, I. R. et. al. (2013). *Early PTSD symptom trajectories: persistence, recovery, and response to treatment: results from the Jerusalem Trauma Outreach and Prevention Study. PLoS ONE* 8(8), e70084.

שיעור 7: אובדנות

קשה מאוד להעריך אובדנות ומחקרים מראים שאנשי טיפול לא טובים יותר מאדם ממוצע בהערכה של אובדנות (מי מהמטופלים שעוברים הערכה בסיכון להתאבדות ומי לא). לאור זאת, בשנים האחרונות התפתחו שיטות חדשניות להערכת אובדנות אותן נלמד בשיעור.

קריאת חובה:

Bernecker, S.L., et al. (2018). *Predicting suicide attempts among soldiers who deny suicidal ideation in the Army Study to Assess Risk and Resilience in Servicemembers (Army STARRS). Behaviour Research and Therapy.*

Nock, M. et al., (2008). *Suicide and Suicide Behavior. Epidemiologic Reviews* 30 (1), 133-154.

IAT Test, can be accessed here: <https://implicit.harvard.edu/implicit/takeatest.html>

שיעור 8: משברים פסיכיאטריים

היכולת לאבחן באופן מדויק את המצב הפסיכיאטרי שבו נמצא המטופל מולנו (אישיות, טראומה חריפה, הפרעת חרדה, דיכאון אובדני) משפרת את היכולת שלנו להעריך את חריפות המשבר שבו הוא נמצא ואת יעילות ההתערבות שלנו. במהלך השיעור נלמד עקרונות אבחנתיים בסיסיים לפיהם ניתן לסווג מטופלים שהמטפלות צפויות לפגוש.

קריאת חובה:

Mackinon, R.A., Michels, R., Buckley, P.J. *The Psychiatric Interview in Clinical Practice*. American Psychiatric Publishing (2006). Chapter 1, 17.

שיעור 9: אבל ואובדן

המשבר הנפוץ ביותר כנראה הוא משבר של אבל ואובדן: אדם אהוב שנפטר, מערכת יחסים רומנטית שהסתיימה, אובדן של מקום עבודה. לתהליכים אלה, למרות השונות ביניהם, יש מאפיינים פסיכולוגיים דומים. היכולת לאבחן נכון שהאדם נמצא בתהליך של אבל עשוי למקד את ההתערבות שלנו ולהפוך אותה לאפקטיבית יותר. במהלך השיעור נלמד על סוגי אבל שונים ונחשוב יחד על דרכי התערבות מיטביות.

קריאת חובה:

McBride, J., and Johnson, E.D. *Crisis intervention, grief therapy, and the loss of life*, in A.R. Roberts: *Crisis Intervention Handbook*. New York: Oxford. (2005).

Freud, S. (1917). *Mourning and Melancholia*. London: The Hogarth Press.

שיעור 10: התערבות ממוקדת: עקרונות מרכזיים

התערבות ממוקדת יעילה במצבי משבר, אך שימושה רחב הרבה יותר. הבנה של מספר עקרונות של התערבות ממוקדת (כגון החשיבות במתן תקווה למטופלים, אקטיביות של מטפלים, יתרונות בתיחום הטיפול) עשויות לשמש את המטפלות לא רק בטיפולים במצבי משבר וטראומה, אלא בכל טיפול פסיכותרפויטי.

קריאת חובה:

Coren, A. (2001). *Short-Term Psychotherapy*. Palgrave. Chapters 1-2.

שיעור 11: התערבות ממוקדת: אינטייק וטיפול בפגישה אחת

עקרון מרכזי בהתערבויות ממוקדות הינו התפיסה שכל מפגש עשוי להיות המפגש אחרון. תפיסה זו מתחילה כבר באינטייק שמהווה, לפי גישה זו, פגישה טיפולית לכל דבר ועניין. בשיעור נלמד מודל אינטייקים שונה מהמקובל בשדה הטיפולי בישראל כיום, נראה דוגמאות לאינטייקים אלה, ונראה כיצד הם מתורגמים להתערבויות ממוקדות שלעיתים נמשכות פגישה אחת בלבד.

קריאת חובה:

דוגמאות אינטייקים מהשטח. יישלחו לפני השיעור.

שיעור 12: אינטגרציה וסיכום

במהלך השיעור נסכם את הקורס ואת העקרונות המרכזיים עליהם עברנו יחד: תפיסת המשבר כרצף, חשיבות האבחון המדויק, עקרונות בהתערבות ממוקדת. ננסה לראות כיצד עקרונות אלה יכולים לשמש את המטפלות בעבודתן במצבי משבר--ופסיכותרפיה בכלל.

חומר חובה לקריאה:
ראה בחלוקה לכל שיעור

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 20 %
הגשת עבודה 80 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

סטודנטים/ות עם מוגבלויות:

האוניברסיטה העברית ובית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית רואים חשיבות רבה בהנגשת דרכי ההוראה והשירותים הניתנים לסטודנטים. סטודנטים עם מוגבלויות מוזמנים לפנות למרצת הקורס על מנת לדון איתה על צרכי הנגישות שלהם ועל ההתאמות הנדרשות. שימו לב כי חלק מההתאמות מחייבות אישור של יחידת הנגישות (il.ac.huji.savion@negishut), יחידת האבחון והתמיכה בסטודנטים עם ליקויי למידה והפרעות קשב (il.ac.huji.savion@ldsupport) או המרכז לעיוור משמעותית לתמוך יכולים אשר שונים שירותים מספקות אף אלו יחידות (cb@savion.huji.ac.il). בתהליך הלמידה. על כן, במקביל לפניה למרצה, מומלץ לסטודנטים לפנות ליחידות אלו בהקדם האפשרי.